

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасну ситуацію в Україні здійснюють вплив такі фактори, як політична нестабільність, інфляція, криза неплатежів, відсутність фінансової дисципліни, неплатоспроможність підприємств тощо. Тому, до підприємств, які функціонують в таких умовах, необхідно застосовувати заходи, спрямовані на їх фінансово-господарське оздоровлення та стабілізацію. Цьому сприяють застосування антикризового управління, а також такі заходи, як: реструктуризація, санація, добровільна ліквідація під контролем кредиторів та власника, а також примусова санація або ліквідація за рішенням суду.

Антикризове фінансове управління – це система принципів та методів розробки і реалізації комплексу спеціальних управлінських рішень, направлених на запобігання та подолання фінансової кризи підприємства, а також мінімізацію її негативних фінансових наслідків. Його основною метою та завданням є передбачення, своєчасне розпізнавання та успішне вирішення всіх проблем, пов'язаних з об'єктивним циклічним розвитком економіки та суб'єктивними факторами на макро- та макрорівнях [1, с. 97].

Запровадження антикризового управління на підприємстві повинно мати на меті здійснення таких заходів:

- діагностика процесів і тенденцій, які призводять до кризових ситуацій; прогнозування виникнення, розвитку і ймовірних наслідків кризових ситуацій;
- здійснення антикризового супроводу (виявлення процесів, які призводять чи можуть призвести до кризових ситуацій);
- проведення завчасної підготовки на випадок виникнення надзвичайних ситуацій (антикризова профілактика);
- організація і координація ефективних дій подолання надзвичайних кризових ситуацій та їх наслідків.

Антикризове фінансове управління підприємством реалізує свої завдання шляхом здійснення певних функцій, як загальних так й специфічних. Загальні функції антикризового фінансового управління полягають в формуванні ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень; здійсненні ефективного контролю за реалізацією управлінських рішень щодо фінансового оздоровлення підприємства. Специфічні функції – це діагностика кризових симптомів розвитку

підприємства; усунення неплатоспроможності; забезпечення фінансової рівноваги у процесі розвитку підприємства та розробка загальної стратегії його фінансового оздоровлення.

Основна роль в системі антикризового управління відводиться широкому використанню механізмів фінансової стабілізації. Це пов'язано з тим, що успішне застосування цих механізмів дозволяє не тільки зняти фінансовий стрес загрози банкрутства, але й значною мірою позбавити підприємство від залежності використання позикового капіталу, прискорити темпи його економічного розвитку.

Фінансова стабілізація – це такі економічні відносини, які відображають процес створення на підприємстві ефективної структури капіталу, використання якого забезпечує мінімальні витрати по обслуговуванню та максимальний прибуток при цьому. Фінансова стабілізація підприємства в умовах кризового стану послідовно здійснюється за трьома основними етапами: усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та зміна фінансової стратегії з метою прискорення економічного зростання [2, с. 137].

Кожному етапу фінансової стабілізації відповідають певні механізми, які в практиці фінансового менеджменту поділяють на оперативний, тактичний і стратегічний (табл. 1):

Таблиця 1

Основні механізми фінансової стабілізації підприємства

Механізм фінансової стабілізації	Визначення
Оперативний механізм	Є системою заходів, що направлена, з одного боку, на зменшення поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства, а з іншого, – на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.
Тактичний механізм	Є наступальною тактикою, спрямованою на переломлення несприятливих тенденцій фінансового розвитку і вихід на рубіж фінансової рівноваги підприємства
Стратегічний механізм	Є системою заходів, що заснована на використанні моделей фінансової підтримки прискореного економічного зростання підприємства. Ця система заходів визначає необхідність перегляду окремих напрямів фінансової стратегії підприємства

Якщо використання внутрішніх механізмів фінансової стабілізації не досягло своєї цілі або якщо за результатами діагностики було зроблено висновок про безперспективність спроби виходу з кризового стану за рахунок мобілізації тільки внутрішніх резервів, підприємство підлягає санації.

Санація являє собою систему заходів щодо запобігання оголошення підприємства-боржника банкрутом та його ліквідації. Фінансову санацію доцільно розподілити на дві групи: перша – заходи, спрямовані на реорганізацію боргу без зміни юридичної особи; друга – заходи, направлені на реорганізацію підприємства, як правило, зі зміною юридичної особи.

На основі даних про фінансовий стан підприємства та причини фінансової кризи робиться висновок про санаційну спроможність підприємства, доцільність чи недоцільність проведення санації. Якщо внутрішні та зовнішні фактори функціонування підприємства є негативними та не виправними приймається рішення про ліквідацію підприємства.

Ліквідація може проводитися на добровільній або примусовій основі. Добровільна ліквідація підприємства-боржника – це процедура ліквідації неспроможного підприємства, яка здійснюється поза судовими органами на підставі рішення власників або угоди укладеної між власниками даного підприємства та кредиторами. Примусова ліквідація підприємства – це процедура ліквідації неспроможного підприємства, яка здійснюється за рішенням арбітражного суду (як правило, у процесі провадження справи про банкрутство) [3, с. 107].

У разі, якщо підприємство має реальну можливість відновити платоспроможність, ліквідність та прибутковість, володіє достатньо підготовленим управлінським персоналом, ринками збуту товарів, виробництво продукції відповідає пріоритетним напрямкам економіки країни, тоді приймається рішення про розробку санаційної концепції з метою проведення фінансового оздоровлення з одночасним визначенням цільових орієнтирів. Чим раніше на підприємстві розпочнеться санація, тим більші шанси на її кінцевий успіх.

Одним із ефективних методів антикризового управління, що одержав свій розвиток в Україні відносно недавно, є процес реструктуризації. Реструктуризація – це комплексна оптимізація системи функціонування підприємства відповідно до вимог зовнішнього оточення і розробка стратегії його розвитку, що сприяє принциповому поліпшенню управління, підвищенню конкурентоздатності підприємства і продукції, що випускається, на базі сучасних підходів до управління, у тому числі методології управління якістю.

Таким чином, в умовах фінансової кризи, зростання неплатоспроможності й інших економічних проблем антикризове фінансове управління, зорієнтоване як на запобігання проблемам, так і на їх подолання стає необхідним для ефективної діяльності всіх суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Колісник М.К. Фінансова санкція і антикризове управління підприємством / М. К. Колісник, П. Г. Ільчук, П. І. Відлий. – К.: Кондор, 2007. – 272 с.
2. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія / О.О. Терещенко. – 2-ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2009. – 268 с.
3. Салига С.Я. Управління фінансовою санацією підприємства / С.Я. Салига, О.І. Дацій – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 240 с.